

Vår dato
01.11.2007Deres dato
10.07.2007Vår referanse
2007/12684/EILIDeres referanse
200600678/TFS

Det kongelige kunnskapsdepartement
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Høringssvar fra NTNU på forslag til nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for høyere utdanning

Vedlagt følger NTNUs svar på og kommentarer til departementets forslag til et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for høyere utdanning. Høringssvaret er forankret i Utdanningsutvalget ved NTNU, som tidlig i høst laget utkast til svar og kommentarer. Sammen med et sammendrag av rapporten fra departementets arbeidsgruppe ble utkastet sendt fakultetene og Studenttinget for kommentarer og ytterligere innspill.

På møte i Utdanningsutvalget 24. oktober ble innspillene drøftet i lys av utvalgets eget forslag. Den endelige uttalelsen er utarbeidet av sekretariatet for Utdanningsutvalget og godkjent av utvalgets leder, prorektor Julie Feilberg.

Med vennlig hilsen

Julie Feilberg
Prorektor for utdanning og læringskvalitet

Anne Rossvoll
Studiedirektør

Postadresse	Org.nr. 974 767 880	Besøksadresse	Telefon	Seniorrådgiver
7491 Trondheim	E-post: eirik.lien@ntnu.no	Hovedbygget	+47 73 59 52 00	Eirik Lien
	http://www.ntnu.no/studieavd	Høgskoleringen 1	Telefaks	Tlf: +47 73 59 67 02
		7491 TRONDHEIM	+47 73 59 52 37	

All korrespondanse som inngår i saksbehandling skal adresseres til saksbehandleren ved NTNU og ikke direkte til enkeltpersoner. Ved henvendelse vennligst oppgi referanse.

NTNUs uttalelse om forslag til nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk

Litt satt på spissen kan vi si at universitetet har hatt en tendens til å møte studentene med følgende krav gjennom studietiden: "Vi vil ikke si noe særlig om hva vi venter av deg. Vi gir en undervisning som vi tror kan være relevant. Men til slutt skal vi i alle fall undersøke meget nøye i hvilken grad du har nådd de mål vi ikke har presisert!"

G. Handal & J. Osnes (1970):
Universitetsstudier under debatt

NTNU konstaterer at det skal etableres et kvalifikasjonsrammeverk for høyere utdanning i Norge, og at det skal beskrive hva *læringsutbyttet* av en utdanning er. Det skal bli en del av Bologna-prosessen mål om å skape transparens og sammenlignbarhet mellom de ulike nasjonale studieløpene i Europa. NTNU konstaterer også at dette rammeverket skal være en del av EQF, European Qualification Framework, et rammeverk for livslang læring der høyere utdanning er knyttet til de tre høyeste nivåene.

Slik NTNU ser det, er Norge kommet svært langt i å skape et enhetlig og gjennomslutlig system for høyere utdanning, et system som lojalt og samvittighetsfullt følger Bologna-prosessen ånd og bokstav – som påpekt av departementets arbeidsgruppe (s 6). Samtidig har Norge gjennom Bologna-prosessen forpliktet seg til å etablere et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk innen 2010. NTNU konstaterer at arbeidet med dette rammeverket derfor er godt i rute, med gode muligheter for å ha det operativt innen fristen.

Etableringen av et slik kvalifikasjonsrammeverk har etter NTNUs mening potensial i seg til å gi positiv innvirkning på høyere utdanning i Norge:

- Det kan inspirere utdanningsinstitusjonene og fagmiljøene til å legge mer innsats i å utvikle beskrivelser av forventet læringsutbytte i sine studieprogram.
- Det kan spore utdanningsinstitusjonene til å etablere egenmotiverte kvalitetssikringsprosesser som legger vekt på å følge opp at studentene oppnår det beskrevne læringsutbyttet.

Lykkes vi med det, vil et nasjonalt rammeverk gi studenter og samfunnet utenfor utdanningsinstitusjonene langt bedre grunnlag for å oppfatte og vurdere hvilke kvalifikasjoner de uteksaminerte kandidatene har.

For å sikre kvaliteten i sine studier ser NTNU det som svært viktig at fagmiljøene etablerer egenmotiverte kvalitetssikringsprosesser med en løpende og åpen diskusjon om læringsutbytte for studier og studieprogram. Kvalitet er grunnlaget for all akademisk faglig virksomhet. Men kvalitetssikringen har ofte vært preget av institusjonelle føringer ("tradisjoner") og lite tydelig formulerte mål. Det gjør det vanskelig å fortelle studentene og samfunnet for øvrig hvilke kvalifikasjoner et studieløp gir, og hvilke forventninger en kan stille til ulike studier.

Det er først når institusjonene og fagmiljøene har etablert troverdige kvalitetssikringsprosesser at et nasjonalt rammeverk blir troverdig. Departementets arbeidsgruppe berører i liten grad denne problemstillingen. Det gjør at forslaget etter NTNUs mening har fått et formalistisk preg. Ifølge arbeidsgruppa er det bærende prinsippet i utviklingen av kvalifikasjonsrammeverk at kvalifikasjonene beskrives i form av læringsutbytte og derfor: "... er det (...) underordnet hvordan kunnskapene, ferdighetene og kompetansen er ervervet" (s 25). Dersom det er så enkelt, er det lett å forstå at et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk kan gjøres til et svært hendig måleinstrument for å sammenligne nivået på læringsutbyttet på tvers av ulike studieløp, ulike studiekulturer og ikke minst ulike nasjonale språk og kulturområder.

Arbeidsgruppas utsagn holder formelt sett logisk. Men den virkeligheten som skal vurderes, måles og beskrives, tillater ikke nødvendigvis en slik innfallsvinkel. Med et så enkelt utgangspunkt må rammeverket enten være så generelt at det i liten grad gir føringer for beskrivelsen av læringsutbyttet i de ulike studieløpene, eller det må formuleres og/eller oppfattes så stivt at det forutsetter at forventet læringsutbytte kan standardiseres og måles på en måte som verken er mulig eller ønskelig. NTNU tror ikke vi er tjent med en så enkel innfallsvinkel.

Studiekvalitet, og også resultat-kvalitet eller sluttkompetanse, er et meget sammensatt begrep (jf de to utredningene *Studiekvalitetsutvalgets utredning* fra 1990 og en oppfølgende utredning gjort av Norgesnettrådet i 1999: "*Basert på det fremste...*"?). Spesielt vil det arbeidsgruppa omtaler som "ferdigheter" og "generell kompetanse", speile kvaliteten i læringsprosessene og ikke minst inhomogeniteten i disse prosessene. Det innebærer at utbyttet (resultat-kvaliteten) langt på vei må dokumenteres operasjonelt: dels gjennom kvaliteten i vurderingen av studentenes prestasjoner, dels gjennom et kvalitetssikringssystem som dokumenterer konsistens mellom læringsmål, utbyttebeskrivelser, inntakskvalitet, undervisningskvalitet, studentenes innsats og motivasjon – og utforming av studieprogram, læringsprosesser og evalueringsformer.

Departementets arbeidsgruppe har brukt begrepet *holdninger* (s 15) på en måte som kan skape forvirring. NTNU mener holdinger, beskrevet som "selvstendig, systematisk og kritisk resonnement" er sentrale *ferdigheter* som skal oppøves i all høyere utdanning, og derfor må innarbeides i rammeverket. Faglige holdinger til allment aksepterte akademiske normer som saklighet, nøyaktighet, etterrettelighet, redelighet og respekt for andres synspunkter er av stor viktighet, og bør komme inn allerede på første gradsnivå.

Departementets arbeidsgruppe har lagt stor vekt på å ordsette et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. Det er viktig for å normere begrepsapparatet som brukes når kvalifikasjonene skal formuleres. Men å formulere læringsutbyttet med en viss begrepspresisjon er i beste fall det første skrittet på veien mot å fylle læringsutbyttet og rammeverket med et troverdig innhold. Som eksempel vil NTNU nevne at det er enkelt å kopiere læringsmål og kvalifikasjonsbeskrivelser fra et anerkjent universitet. Men vi kan ikke kopiere ressursgrunnlaget, inntakskvalitet, læringsprosessene osv som skal fylle disse beskrivelsene med et reelt innhold. Det er her nøkkelen til troverdig læringsutbytte ligger. Det er f.eks ikke rammeplanen for og en kvalifikasjonsbeskrivelse av norsk lærerutdanning som er problemet når det er bekymring om kvaliteten i norsk lærerutdanning. Slike betraktninger vil virke styrende for hvordan studentutvekslingen mellom ulike nasjonale institusjoner vil fungere.

Etter NTNUs mening innebærer et troverdig nasjonalt rammeverk en form for kontrollprosess eller akkrediteringsprosess. Utformingen av slike overvåkningsprosesser kan ha betydelige insentivvirkninger som ikke nødvendigvis fremmer god ressursbruk og troverdig kvalitets-sikring i utdanningssektoren. Det er de potensielle *konsekvensene* av et nasjonalt rammeverk som etter NTNUs mening ikke er tiltrekkelig drøftet i forslaget fra arbeidsgruppa.

I tillegg til disse prinsipielle betraktningene vil NTNU gi følgende kommentarer til og synspunkt på enkelte deler av arbeidsgruppas forslag:

- Kvalifikasjonsrammeverket for høyere utdanning skal beskrive de tre nivåene (syklusene) bachelorgrad, mastergrad og doktorgrad. Det er en tilstrekkelig beskrivelse. Kortere utdanninger enn den 3-årige bachelorgraden som også bygger på norsk videregående skole, skal oppfylle de samme kravene til kunnskaper, ferdigheter og kompetanse som bachelorgraden gjør. Forskjellen ligger i omfanget, ikke kvaliteten. NTNU forutsetter at integrerte

5- og 6-årige utdanningsløp (rene profesjonsutdanninger) dekkes av de samme beskrivelsene som nivå 2, mastergraden.

- Etter NTNUs mening er det lettest å realisere arbeidsgruppas ”bærende prinsipp” om et strengt læringsutbytteorientert kvalifikasjonsrammeverk innenfor 3. syklus: doktorgradsnivået. Dette nivået skal først og fremst være et individuelt forskningsløp der ulike veier fører fram til en kvalifikasjon (et mål) som så prøves av en internasjonalt sammensatt komité. Her er det forskningsresultatet som teller. Det er imidlertid problematisk dersom etableringer av et kvalifikasjonsrammeverk for 3. syklus befester oppfatningen av det 3. nivået som et nytt utdanningsnivå på toppen av de to foregående. Det bør ikke være tvil om hva forventet resultat av dette nivået skal være: et forsknings- og utviklingsresultat som står seg i en internasjonal sammenligning. NTNU mener derfor at doktorgradsnivået hører hjemme i kvalifikasjonsrammeverket.
- NTNU mener at detaljnivået og antall deskriptorer i den generelle beskrivelsen er for stort slik det er foreslått. Et stort antall deskriptorer skaper tvil om hvordan de ulike dimensjonene i utbyttebeskrivelsene skal prioriteres. NTNU tror det er vanskelig å formulere et sett overordnede kvalifikasjonsbeskrivelser som er uavhengig av ulike fag, fagtradisjoner og fagkulturer. Det gjelder både i forholdet mellom disiplinarystudier og profesjonsstudier – og om beskrivelsessettet kan dekke de utøvende, kunstfaglige utdanningene. Jo mer generelt det er, jo mer dekkende vil det være for ulike utdanninger. Det ønskete detaljnivået vil først kunne avdekkes gjennom å prøve å forme ut faglig beskrivelse for noen utvalgte fagområder. NTNU vil foreslå at utøvende kunstutdanning inkluderes i utvalget av utdanninger som skal prøve ut hvordan rammeverket lar seg utforme på nasjonalt fagnivå. NTNU vil gi sterk støtte til arbeidsgruppas forslag om at Departementet tar initiativ til en slik utprøving.
- Med erfaring fra hvordan kvalifikasjonsrammeverket lar seg utforme *og hvordan det kan speile kvalitetssikringsprosessene i de ulike studieløpene* kan departementet vurdere om det er aktuelt å forskriftsfeste et slikt rammeverk, i tråd med forslaget fra departementets arbeidsgruppe. NTNU mener derfor at det ikke er noen grunn til å forskriftsfeste kvalifikasjonsrammeverket nå, slik det er hjemmel for i Universitets- og høyskoleloven.
- NTNU støtter arbeidsgruppas forslag om at beskrivelsen må være uavhengig av *graderingene* som ligger i karaktersystemet. Beskrivelsen skal ikke knyttes verken til en gjennomsnittsprestasjon eller uttrykke noe minstekrav. Rammeverket skal gi beskrivelser av hva læringen fører til – kunnskapen, ferdighetene og kompetansen – som alle uteksaminerte skal ha, uavhengig av prestasjonsnivået. Karaktersystemets oppgave er å beskrive *hvor god* prestasjonen er. Kvalifikasjonsbeskrivelsene må derfor skjele til hvilke kompetansekrav som faktisk er uttrykt i karaktersystemet (vurderingsevne og selvstendighet), slik at det er mulig å se sammenhengen mellom kvalifikasjonene og de enkelte kandidatenes prestasjonsevne.
- Når utprøvingsfasen er gjennomført og erfaringene fra den er trukket, antar NTNU at det første steget i en fagspesifikk beskrivelse blir et felles nasjonalt rammeverk for hvert fagområde. Den mest konkrete beskrivelsen vil vi imidlertid finne på de enkelte utdanningsinstitusjonene og knyttet til de enkelte studieprogrammene. Den felles faglige nasjonale beskrivelsen må godtgjøre hvordan de oppfyller den generelle nasjonale beskrivelsen, likeså vel som den institusjons-/programspesifikke beskrivelsen må godtgjøre hvordan de oppfyller det felles faglige nasjonale beskrivelsen. NTNU mener det er viktig å ikke forsere innføringsprosessen, som i så fall kan ende opp i et byråkratiserende system. Vi har

nå en gyllen mulighet til å gjøre høyere utdanning synlig på en måte som vil være positiv for både institusjonene, studentene og arbeidslivet som skal ta imot kandidatene med høyere utdanning.

- NTNU foreslår at departementet vurderer om *kompetansemål* kan være en mer dekkende betegnelse enn *læringsutbytte*. NTNU er usikker på hvilken betegnelse som best vil dekke intensjonen og gi de riktige assosiasjonene. *Kompetansemål* vil etter NTNUs mening være godt dekkende for profesjonsrettete utdanninger, som gjerne vil legge vekt på kompetansedelen av deskriptortriaden kunnskaper – ferdigheter – (generell) kompetanse. *Læringsutbytte* oppfattes som mer generell og vil sannsynligvis være bedre egnet for disiplinstudiene. NTNU mener den gir tydeligere rom for å inkludere holdningsaspektet.

NTNU 31.10.07